

Тақырып № 2

Діннің шығуы және оның ерте формалары.
Мифология күрделі мәдени құбылыс ретінде

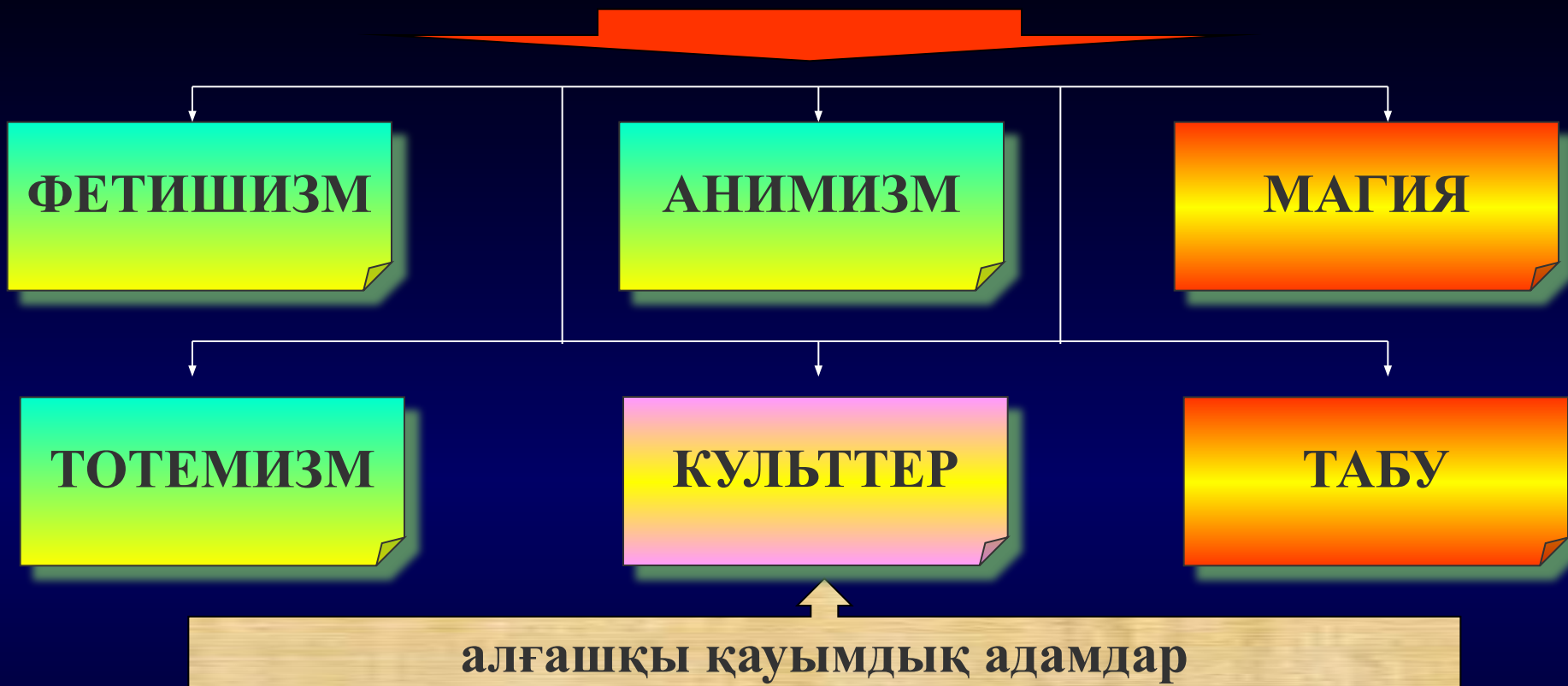
Жоспар:

1. Алғашқы қауымдық діндер және оның ерте түрлері
2. Месопотамия, Көне Египет, көне славян, Көне Грекия,
Көне Римдағы діни жүйелер..

діннің даму кезеңдері

Категория	Мысал	Рәміздер жүйесі	Діни әрекеттер	Діни ұйымдар	Әлеуметтік мәні
Примитивті	<i>Австралиялық</i>	Адамдар мен заттардың рулық мифологиялық бейнелері	Идентификация и «воспроизведение» историй о родовых изображениях	Церковь отсутствует; единство религии и общества	Укрепляет религиозную солидарность
Архаичная	<i>Полинезийская и африканская</i>	Могущественные мифические существа	Поклонение и жертвоприношение	Различные культы	Требование социального конформизма
Историческая	<i>Древнееврейская</i>	Разрыв между естественным и сверхестественным	Спасение душ на основе добрых деяний; концепция свободной воли	Церковь отделение религиозной организации от других аспектов общества	Напряженность между религией и обществом
Ранне-современная	<i>Протестантская религия эпохи Реформации</i>	Прямая связь между индивидом и сверхестественной силой	Соответствует всей жизни; концепция веры	Добровольное членство в религиозной общине	Основная перемена в социальных системах
Современная	<i>Современные религии</i>	Личность и ее долг	Поиск личностных этических принципов	В какой-то мере членство в церкви, но главное – личная ответственность	Возможно постоянное совершенствование всей культуры общества и ценностей личности

діннің ерте формалары

ФЕТИШИЗМ

заттарға діни табыну (фетишам) – заттар тылсым күш иегерлері

фет
ИШ
ИЗМ
МӘН

наным-сенімдердегі фетишизмның орны

Фетишизм – (португ.сөзі -сиқырлы зат) әр түрлі заттарды, кейде өсімдіктерді киелі ету. Әр алуан заттардан бірнеше немесе бір затты бөліп алып, оған киелі, құдіретті мән беріп, сол зат арқылы өзіне қолайлы, керек оқиғаға әсерін тигізеді деп ойлау

австралиялықтарда фетиштер – *чуринги* – тотемов рәміздері

У солтүстік-америка үндістерінде – *рулық киелі*

батыс Америкада – *жеке киелі адамдар.*

фетиш түрлері

тастар

ағаш қалдықтары

жануарлар бөлшектері

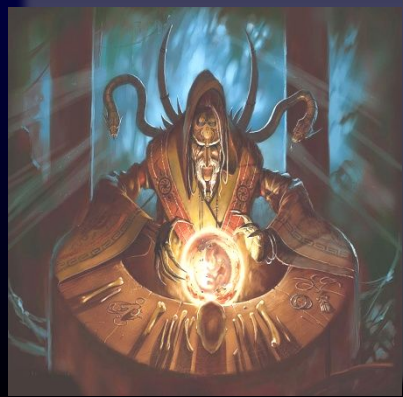
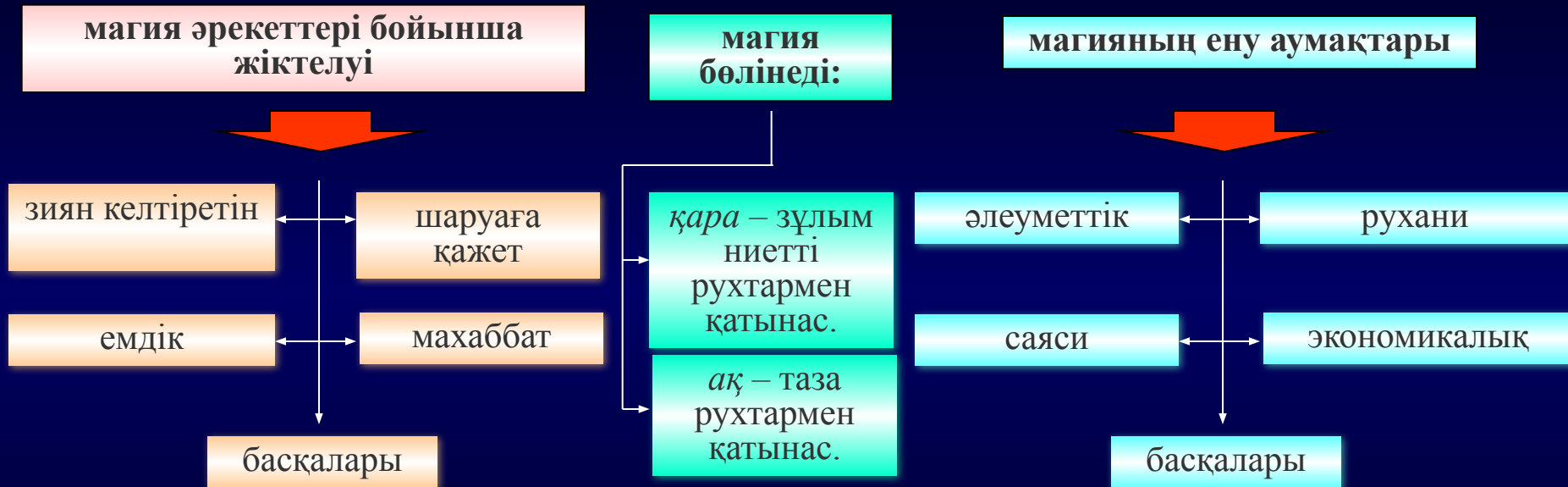
Идолдар

басқалары

Идол – адам немесе жануар формасы берілген материалды зат.

МАГИЯ

негізінде құпия күштерге деген сенім жатқан түсініктер мен жоралар жиынтығы, ол күштер негізінде нақты символикалық әрекеттер жасау арқылы адамдарға, заттарға, оқиғаларға әсер ету арқылы адамға керек бағытқа қарай өзгерту

магиялық түсініктер адам өз күшіне сенбегенде, тек өзіне емес, басқа факторларға да тәуелді қиын мәселелермен кездескенде туындайды.

АНИМИЗМ

Анимизм (лат.-тіл.жан) - жанның барына сену.

ани
МИЗ
М
МӘН

адамнан, жануарлардан, өсімдіктерден бөлек тылсым күштің немесе жанның барына сену, ол адаммен біріге алады немесе оларды тастап кетуі де мүмкін.

анимизмның даму эволюциясы

рухтарға деген сенім

тәні жоқ ұстауға келмейтін бірақ ақиқатта бар өзі секілді нәрсенің барына сену

рухтар әлемін тылсым күшпен иелендіру

рухтардың жіктелуі:

жақсы

зұлым

жанның салыстырмалы жеке өмір сүруіне деген сенім

таралған аумақтар

- Африка;
- Оңтүстік Америка;
- Океания

ШАМАНИЗМ

Бақсы – рухани күш беруші, өзгелді аластатушы, ажалдан арашалап қалатын емші, ертеңді болжап айтушы, сәуегей, бұлт шақырып, жауын жаудыратын күш иесі, көңілді әуенмен арбайтын сыршыл әуезші, көз алдында ғажайыптар жасайтын сиқыршы, арбаушы.

ТОТЕМИЗМ

Тотемизм - өсімдіктер және жануарлардың адамға қанды туыстық қатынасы бар деп түсіну.

ТОТЕМИЗМ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Тотем (оның руы) берілген әлеуметтік топтың ру басы ал тотемдық класстың әрбір индивиды қанды туыс болып саналады (мысалы, тотемы кенгуру болған топ мүшесі өзін және өз тобын кенгуру деп санаған)

Тотемге көп табыну рәсімдерін жасау

Барлық адамдарды «өз» және «бөтенге» бөлу

қарым-қатынастарда нақты шектеулер қою әстеуге болатын және болмайтын нәрселерге бөлу

ТАБУ

Ерекше тыйым салулар жүйесі

Ерекше тыйым салулар жүйесі – табу (ерекше бөлінген) өмірдің барлық аумағын қамтиды және ру-тайпалық қатынастарды реттеу және тотемдік жануарларды өлтіруге, етін жеуге тыйым салу. Тотемдік түсінік арқасында «тыйым салу» жүйесі шықты. Ондай табулық жүйе сол қауымдардың ара қатынастарын реттеуге үлкен жәрдем берді.

ерекшеліктері

табу объектілері екі түрлі болып келеді:

барлық объектілерді былай бөледі

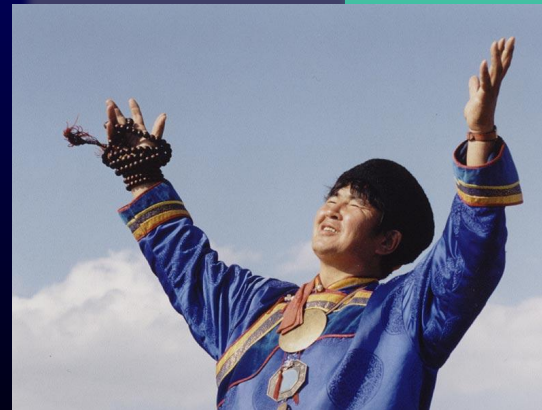
қайырымды

қауіпті

таза
қауіпсіз,
олармен
жұмыс
жасауғ
болады

таза емес
белгілі бір
деңгейде
қауіп
төндіреді

осы жүйемен жасалған көптеген тиымдар мен кейбір рәміздер түсініксіз, иррационалды болып келеді

Мифология күрделі мәдени құбылыс ретінде.

- Месопотамия, Көне Египеттегі діни жүйелер.
- Көне Грекия және Көне Римдағы діни жүйелер.

Аккадтықтар

Денесі арыстан,
қанаттары бүркіт және адам
басты химералар, ассирия
патшаларының
сарайларын күзетті. б.з.д.
9ғ. 1-ші жартысы.

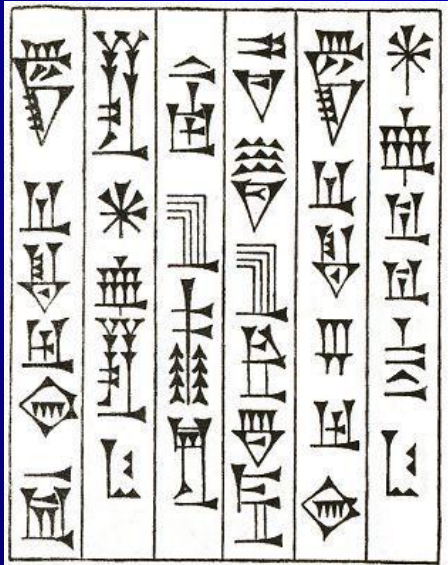
Аккадтық билік кезінде
мемлекеттік және діни
билік бөлінді.

Шумерлер

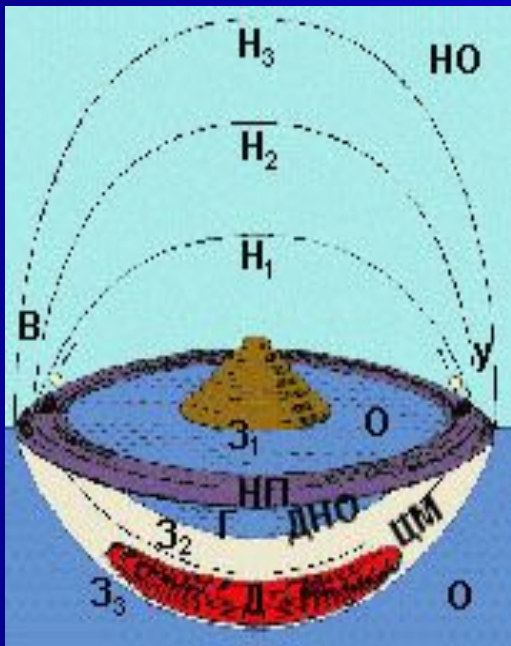
Шумер – оңтүстік Месопотамияның көне атауы. Қала басшысы эн – қала ғибадатханасының басты абызы. қала және оған қосылған кішкене ауылдар жеке мемлекетті құрады.

Культтық орталықтар – Эреду, Ур, Урук, Лагаш, Киш, Умма, Нишпур.

клинописьты ашты, дөңгелекті ойлап тапты.

Адам және әлем туралы түсініктер

әлем құрылымы

әлемдік ағаш

адам

Зиккурат

Вавилондық зиккурат

Зиккурат - тікбұрышты баспалдақты храм. Зиккураттарды шумерліктер құдайлар құрметіне жасаған. Ғалымдар айтуынша тауды бейнелеген, храмдарда егін молынан болсын деп құрбандық шалды. храмдар аспандағы құдайлар үйі.

Урс зиккураты

Вавилон пантеоны

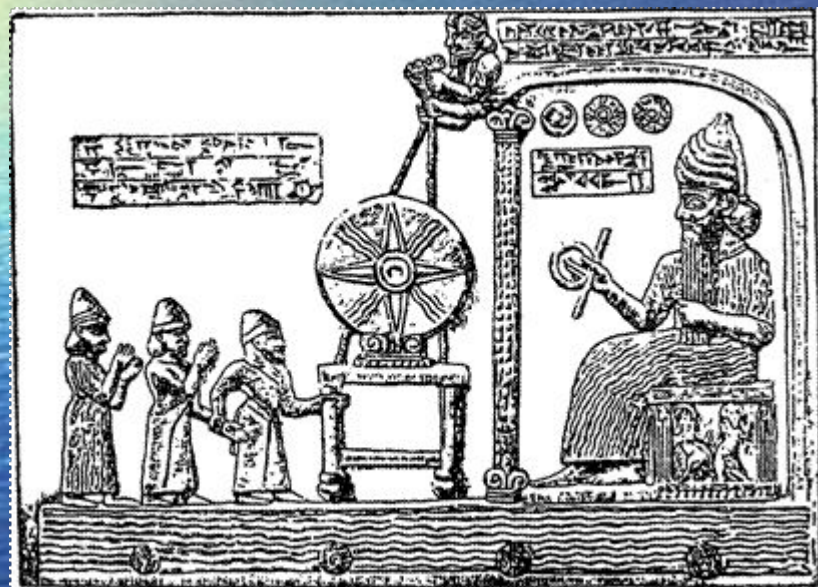
Иштар құдайына табыну

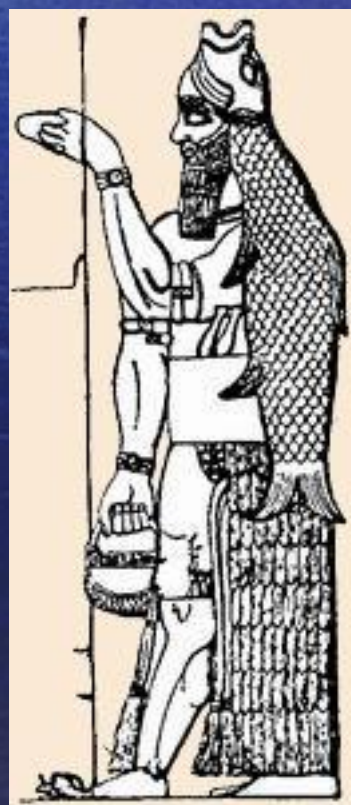
Инанна (ак. Иштар) – дәнді-дақылдар, жер бетіндегі махаббат және кикілжің құдайы; Венера планетасымен ассоциаланды. Иштар культы Урукта дүниеге келді.

Син – Ай құдайы, Шамаш пен Иштар әкесі, Энлиль мен Нинлиль баласы. жер асты әлемінде туды, содан аспанға барып қараңғыны жарық етті. түнде аспанмен, күндіз жер асты әлемінде сапар шегеді. Син символы мүйізі бар өгіз.

Шамаш – Күн құдайы. Ай құдайының ұлы. адам әрекеттерінің бәрін көретін және білетін үкімгері

Эа (Энки немесе Анки) – «Жер әміршісі», даналық құдайы. Адамзат жаратушысы, әлемдік реттіліктің иегері, тағдырыңды таңдайтын құдай

Мардук культы

Мардук –Вавилонның жоғарғы құдайы, Эаның ұлы. Шумерді аккадтықтар жаулап алған соң Мардук Месопотамияның басты құдайы болды Мардук атрибуттары айбалта және айдаһар.

Мардук
алтарының
алдындағы
абыз

өлім және жер асты туралы түсінік

Кур – өлілер патшалығы.

Нергал – жер асты патшалығының әміршісі. адамдар мен жануарларға ауру әкеледі.

Эрешкигаль – Нергалдың жұбайы.

Анунаки – жер және жер асты әлемі құдайы.

Көне Египет діні

Гелиополь – құдайлардың ұлы үштігі

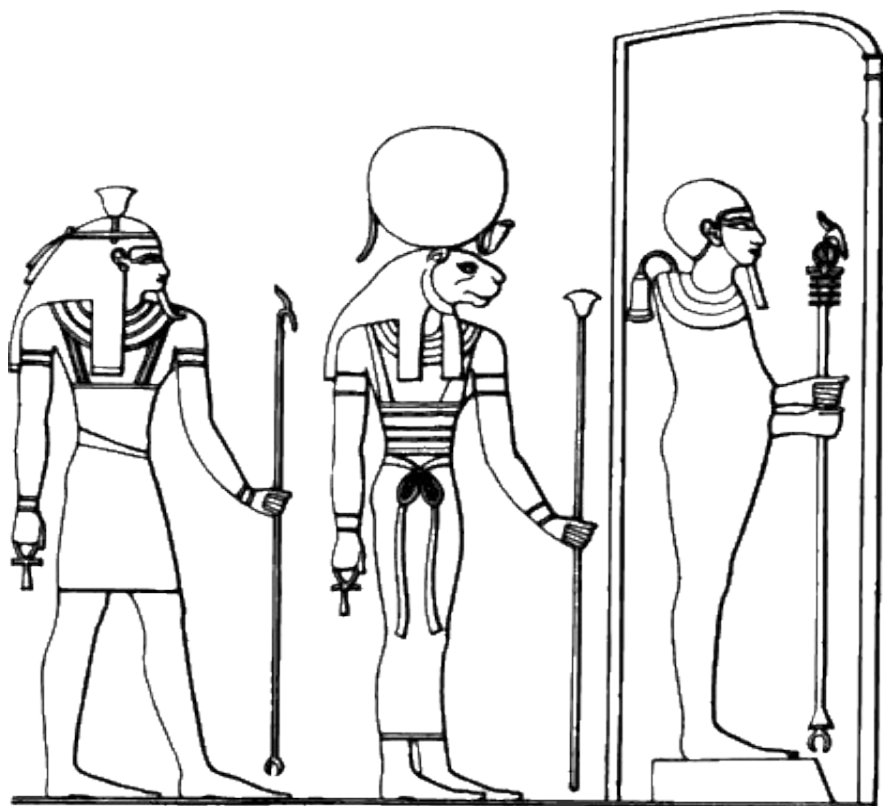
Күн батқанда және Күн
туғанда

Шу – ауа құдайы

Тетфнут – дымқылдық
құдайы

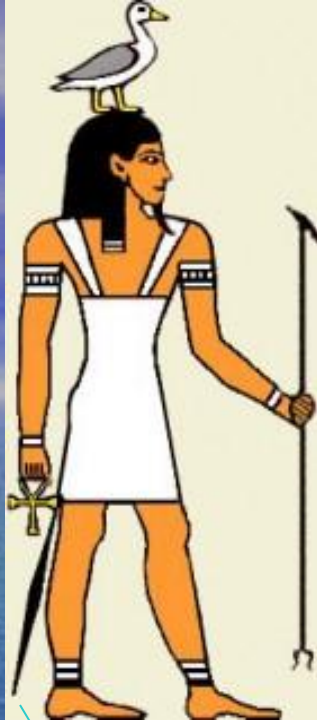

Птах құдай-демиург,
Жер Шарын тудырушы

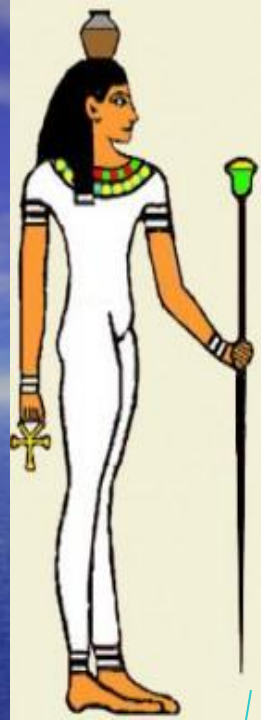
Сехмет - ж. құдай –
соғыс құдайы

НЕФЕРТУМ –
өсімдіктер құдайы

Геп – жер
құдайы

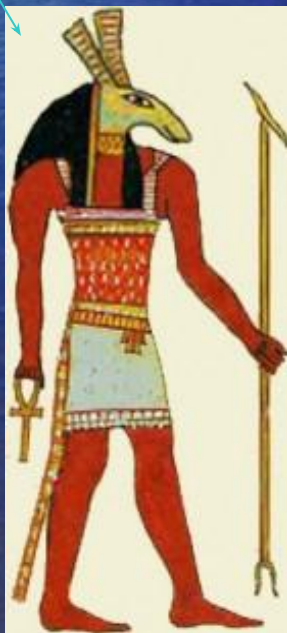
Нут – аспан
құдайы

Осирис – жер асты
құдайы

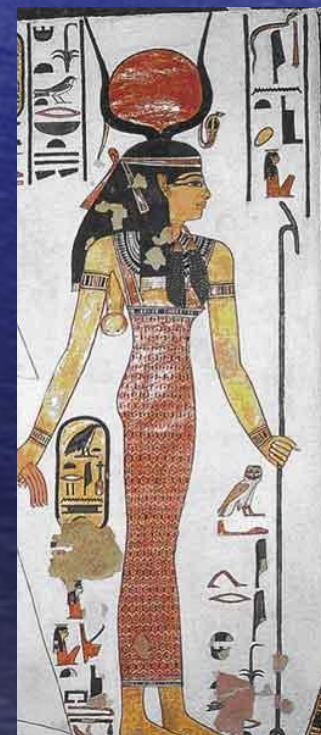

Исида – отбасы құдайы и
ана құдайы;

Се

Нефти

Анубис – өлілер
басшысы

Собек – су және Ніл
ағысының
құдайы.

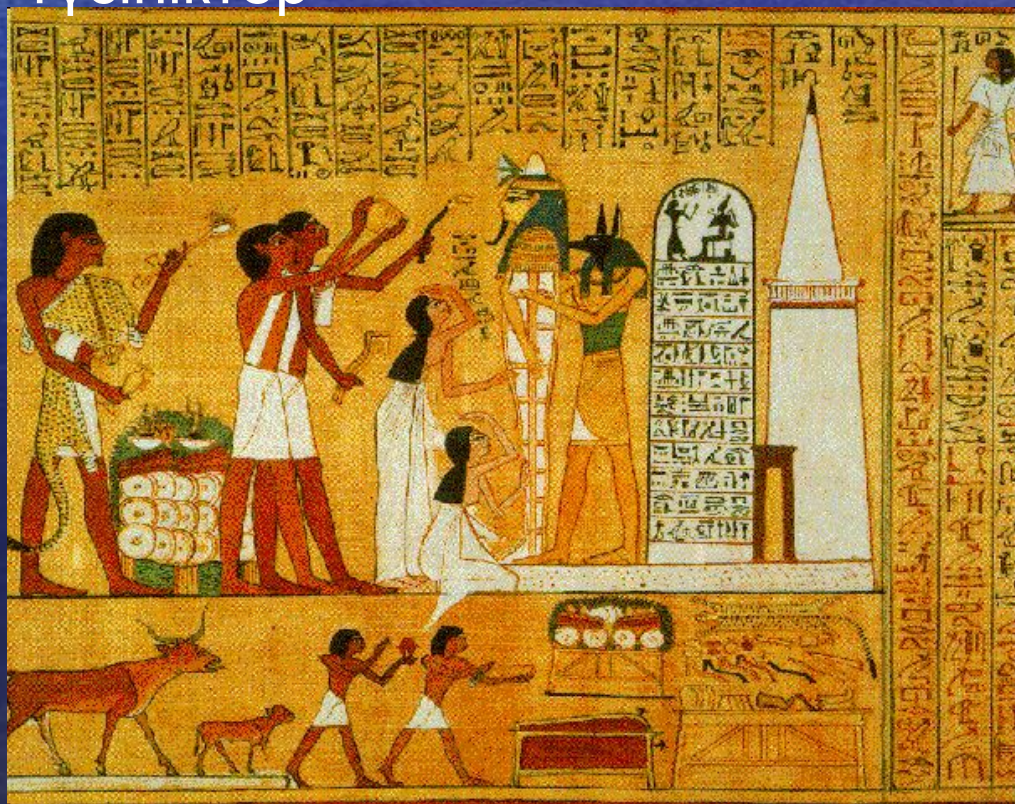
Хнум – өнім
беру құдайы

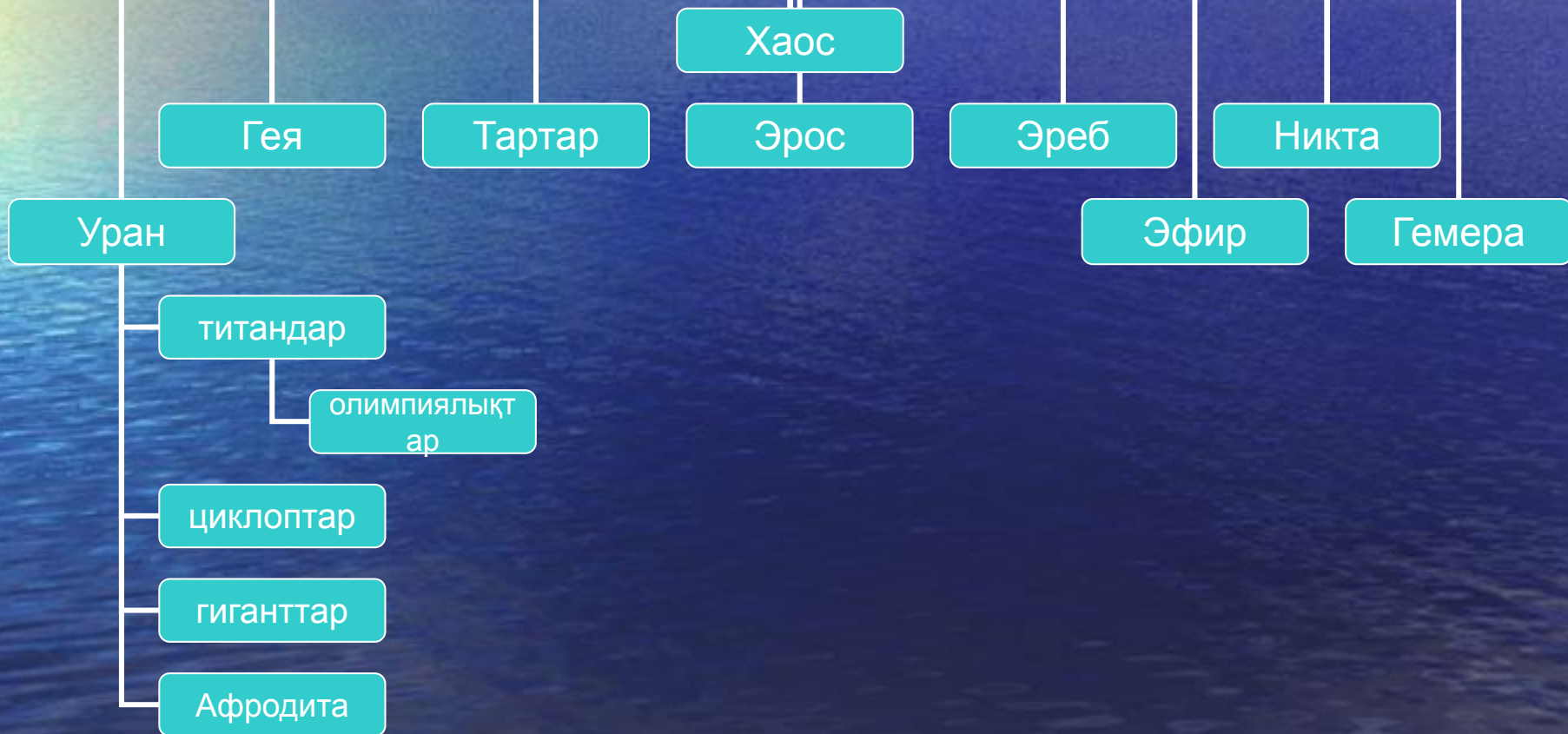
Хор – күн құдайы, фарао
билігінің қамқоршысы

жер асты әлемі туралы
түсініктер

Көне гректердің космогониясы және теогониясы

көне грек құдайлары

- Гея – жер құдайы
- Эрос – махаббат құдайы
- Эреб – қараңғылық құдайы
- Никта – түн құдайы
- Эфир – жарық құдайы
- Гемера – күн құдайы
- Уран – аспан құдайы
- Кронос – уақыт құдайы
- Окиан – су құдайы
- Рея – кеңістік құдайы
- Мнемозина – ес құдайы
- Фемида – әділеттілік құдайы
- Афродита – әсемдік және махаббат құдайы
- Зевс – найзағай құдайы
- Посейдон – теңіз құдайы
- Аид – жер асты құдайы
- Деметра – өнім құдайы
- Гера – неке құдайы
- Гестия –
- Персефона –
- Гефест –
- Арес – соғыс құдайы
- Гермес –
- Артемида -
- Аполлон –
- Афина –
- Дионис –
- Музы –
- Мойралар –
- Сатиры, нимфы, дриады

Көне рим құдайлары

- Янус – бастамалар құдайы, шығыс және кіріс
- Сатурн (Кронос)
- Юпитер (Зевс)
- Юнона (Гера)
- Минерва (Афина)
- Марс (Арес)
- Меркурий (Гермес)
- Нептун (Посейдон)
- Плутон (Аид)
- Аполлон
- Диана (Артемида)
- Венера (Афродита)
- Цэрера (Деметра)
- Веста (Гестия)
- Вулкан (Гефест)
- Вакх (Дионис)
- Эскулап (Асклепий)
- Купидон (Эрос)